

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Muusikaosakond

Pärimusmuusika õppekava

Ulvi Võsa

JÄLJE(N)D

Loov-praktilise lõputöö teoreetiline osa

Juhendaja: Celia Roose, MA

Kaitsmisele lubatud

(juhendaja allkiri)

Viljandi 2017

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1. Õpikogemuse kirjeldus	4
2. Kontserdikava kontseptsioon ja repertuaar	6
2.1. Saajalood	9
2.2. Hyljarliv	10
2.3. Ingliskad ja Kassari	11
2.4. Tussgubben	12
2.5. Parmupilli labajalad	12
2.6. Klåvåheilagt	12
2.7. Torupilli labajalad	13
3. Kontserdi korraldus.....	14
3.1. Kaasmuusikud ja proovid.....	14
3.2. Lavapaigutus	14
3.3. Kontserdi helindamine	14
3.4. Kontserdi plakat ja valgustus	15
Kokkuvõte.....	16
Kasutatud kirjandus	17
Lisad.....	18
Lisa 1 Lugude noodistused.....	18
Lisa 2 Lavaplaanid	30
Lisa 3 Kavaleht	31
Lisa 4 Kontserdi plakat	32
Summary.....	33
Lih litsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks	34

Sissejuhatus

Loov-praktilise lõputöö teoreetilise osa eesmärgiks on teha tagasivaade ja kokkuvõte Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias pärimusmuusika erialal õppimisest, mis kulmineerub lõpukontserdiga 23. mail Pärimusmuusika Aida väikeses saalis. Töö põhirõhk on lõpukontserdi kava kontseptsiooni ja ülesehituse avamisel.

Kontserdi pealkiri „JÄLJE(N)D“ on kahemõtteline: ühelt poolt viitab see püüdele mõista ja imiteerida hääbunud muusikatraditsiooni pillimängu jäljendamise kaudu, teisalt väljendab see olukorra paradoksi: kaasaegse ühiskonna inimestena ei saa me mööda oma mõttemaailmast ja olemusest, mis takistab mineviku täielikku mõistmist. Nõnda jätab jäljendamine pillimängija mängustiili vaid jälgi, mis võimaldab pillimängul kõlada traditsioonilisemana. Pean pärimusmuusika puhul oluliseks traditsioonitundlikkust ja selle teadvustamist, kuid veelgi tähtsam on, kuidas see põimub pillimängija mängus tema enda olemuse ja kogemusega. Oma kontserdil püüangi väljendada seda, kuidas ma iseendaks jäädes tuginen oma eeskujudele pärimusmuusikas.

Töö koosneb kolmest osast, millest esimene annab õppeaastate kaupa ülevaate minu õpikogemusest pärimusmuusika erialal ning minu arengust pillimängus ja pärimusmuusika mõistmises. Teine peatükk keskendub lõpukontserdi „JÄLJE(N)D“ kontseptsiooni avamisele ning repertuaari tutvustamisele. Kolmas peatükk avab kontserdi korraldusliku poole, kus kirjeldan lähemalt muusikute kaasamist, kontserdi helindamist ja valgustust, lava paigutust ning plakati kujundust.

Olen tänulik oma juhendajale Celia Roosele, kaasmuusikutele ning kõigile teistele, kes on selle kontserdi puhul abiks olnud. Tänan veel oma erialaõpetajaid Juhan Suitsu, Marko Mägi, Sten Källmani ning suured tänusõnad soovin öelda oma esimesele torupilliõpetajale Cätlin Mägile.

1. Õpikogemuse kirjeldus

Minu muusikahariduse teekond algas Viljandi Muusikakoolist, kuhu asusin õppima üsna hilja, 13aastaselt. Muusikakoolis hakkasin õppima altsaksofoni, mis kujunes pideva õpetajate vahetumise tõttu ebajärjepidevaks. Mõni aasta hiljem tekkis mul teadmata midagi pärimusmuusikast soov õppida mängima torupilli, mida muusikakool mulle ka võimaldas. Torupilliõpetust Viljandi Muusikakool tol ajal ametlikult ei pakkunud, minust sai esimene sealne torupilliõpilane. Minu õpetajaks sai Cätlin Mägi (end. Jaago), hiljem Sandra Vabarna (end. Sillamaa) ning Kulno Malva. Torupilliõpingud avasid minu jaoks täiesti uue, pärimusmuusika maailma, mis viis mind osalema mitmetesse pärimusmuusikalaagritesse.

Muusikakool jäi seoses keskkooli lõpuga lõpetamata, seega kokku käisin muusikakoolis väga põnevad viis aastat. Kuigi olin kindel, et jätkan õpinguid pärimusmuusika erialal Viljandi Kultuuriakadeemias, otsustasin viimasel hetkel siiski ümber ja läksin õppima Tartu Ülikooli kirjandust ja kultuuriteadusi. Ülikooliõpingute ajal mängisin pilli vähe, kuid tundsin muusikast, eelkõige pärimusmuusikast väga puudust. Seetõttu otsustasin pärast lõpetamist ikkagi astuda pärimusmuusika erialale Viljandi Kultuuriakadeemiasse.

Asusin õppima põhipillidena torupilli ning kohustusliku kromaatilise pillina saksofoni. Esimese aasta jooksul soojendasin üles oma eelmiste aastatega ununenud mänguoskused ning tutvusin lähemalt pärimusmuusikaga. Esmakordselt kuulasin arhiivisalvestusi ning üritasin detailidele tähelepanu pööramata mängida kuulnud lugusid torupillil. Saksofoni puhul oli esimene aasta keeruline. Altsaksofonil oli pärimusmuusika lugude mängimine raske transponeerimise ja keeruliste helistike (altsaksofon on Eb-pill) tõttu, samuti tundus mulle altsaksofoni heli nende lugude puhul veider, ma ei osanud seda sobitada pärimusmuusikasse. Puudus ka õpetaja, kes pärimusmuusikaga kursis oleks ning koolis ei olnud ühtegi teist üliõpilast, kes saksofonil pärimusmuusikat oleks mänginud. Kõik see pani mind tundma end saksofoniga väga ebakindlalt ja ükski.

Olukord paranes tunduvalt 2. õppeaastal, kui minu õpetajaks sai Marko Mägi, kelle tundides oli suur rõhk üldise musikaalsuse ning pillimänguoskuse arendamisel, aga ka pärimusmuusika lugude mängimisel. Tol aastal vahetasin altsaksofoni välja sopransaksofoni vastu, mis mu enesekindlust omajagu tõstis, kuna transponeerimine

muutus tunduvalt lihtsamaks ning ka sopransaksofoni tämber sobitus minu jaoks pärimusmuusikasse tunduvalt paremini.

3. aastal jätkasin torupilliõpinguid Cätlin Mägi juhendamisel ning tol perioodil muutus minu arusaam torupillimängust, kuna hakkasin tegema palju põhjalikumaid noodistusi ning harjutama detailiderohkemat (kaunistused, läbiminevad noodid jms) pillimängu. Saksofoni puhul jätkasin oma pillimänguoskuse arendamisega.

Järgmisel aastal suundusin õppima vahetusüliõpilasena Rootsi Göteborgi Teatri- ja Muusikaakadeemiasse maailmamuusika osakonda. Eelmiste õppeaastate jooksul tundsin puudust pärimuslugude mängimisest saksofonil ning eeskujust. See oli põhiliseks ajendiks minemaks vahetusaastale Rootsi, kus pärimusliku repertuaari mängimine saksofonil on laiemalt levinud ning leidub ka õpetajaid, kes justnimelt pärimusmuusikaga tegelevadki. Vahetusaastal oli minu õpetajaks saksofonist Sten Källman, kelle tundides õppisin ma pärimuslugusid tema enda mängu järgi, aga tegelesime ka viiulilugude jäljendamisega salvestuste põhjal. Samuti oli õpingutes oluline rõhk saatehäälte komponeerimisel ning soolomängul. Kõige enam tegelesime tundides norra muusikaga, kuna see oli minu õpetaja põhiline huvi. Sten Källman mängib palju ühe ühe norra viiulimängija, Hans W. Brimi muusikat, mistõttu õpetas ta mitmeid pillimehe lugusid ka mulle. Skandinaavia muusika on mind alati köitnud, ilmselt eelkõige seetõttu, et see on minu jaoks võõras ning erineb mulle tuttavamast, eesti traditsioonilisest muusikast. Seega oli väga huvitav õppida mängima muusikat, millel on võõras ja keerukas rütmika ning ebatavaline laad. Ometigi said need lood mulle üsna ruttu südamelähedaseks ning ma tundsin end neid mängides hästi. Siinkohal mängis suurt rolli eeskuju: kuna olin need lood esmalt õppinud saksofoni järgi, sai nende lugude kõla sellel pillil minu jaoks loomulikuks ja kujunes ettekujutus, kuidas põhjamaade muusika saksofonil kõlada võiks. Eeskujuks ja innustajaks olid ka kaasüliõpilased, kes samuti pärimusmuusikat saksofonil mängisid, mis aitas veelgi enam kujundada helipilti saksofonist pärimusmuusikas.

Oma õpingutele tagasi vaadates olen torupilliõpingutega väga rahul: õppisin traditsioonilisi torupillilugusid noodistama ning arendasin oma tehnikat, et neid lugusid detailiderohkelt mängida. Kõige enam tegelesin Juhan Maakeri lugudega. Saksofoni puhul arenesin Marko Mägi juhendamisel palju mängutehniliselt ning vahetusaasta Rootsis aitas mul paremini sobitada saksofoni pärimusmuusikasse.

2. Kontserdikava kontseptsioon ja repertuaar

Kontserdi kavandamisel lähtusin ideest esitada lugusid, mida mängides tunnen end hästi. Minu jaoks on oluline, et kontserdil kõlaksid minu mõlemad põhiinstrumendid ning et kõlapilti oleks mitmekesisem, otsustasin mängida ka oma lisainstrumenti parmupilli. Soolomängust rohkem naudin koosmängu, mistõttu otsustasin kontserdile ka teisi muusikuid kaasata.

Minu kontserdi repertuaar jaguneb laias laastus kaheks: lood Eestist ja Norrast. Eesti lugusid mängin torupillil ja parmupillil ning lugude valik oli loomulik: otsustasin mängida lugusid, millega olen õpingute viimases faasis põhjalikumalt tegelema. Tükk aega kaalusin, mida mängida sopransaksofonil. Kuna koolis ei ole pärimusmuusika taustaga saksofoniõpetajat, tegelesin saksofonitundides pigem üldise musikaalsuse arendamisega ning improvisatsiooniga, mistõttu jäi süvitsi tegeletud pärimuslugude kiht õhukeseks. Göteborgis õppides tegelesin saksofonitundides eelkõige pärimuslugudega, mistõttu otsustasin seal õpitud lood ka oma kontserdi kavva võtta. Seega sopransaksofonil mängin vahetusaastal õpitud norra viulimängija Hans W. Brimi lugusid.

Otsides seda, mis kõiki neid lugusid kontseptuaalselt ühendab, jõudsin arusaamani, et esmasel vaatlusel ei ole neil midagi ühist: need ei ole seotud ühe piirkonnaga, ühe pillimehega vms. Ainukeseks traagelniidiks lugude vahel on tõsiasi, et mina olen püüdnud nende lugude mängijaid jäljendada. Torupilli- ja parmupillilugude puhul on algmaterjaliks olnud arhiivisalvestused, norra *springleik*'ide puhul nii minu õpetaja Sten Källman kui ka salvestused. Nõnda sai minu kontserdi pealkirjaks „JÄLJE(N)D“.

Pealkiri tuleneb tegusõnast *jäljendama*, mis seletava sõnaraamatu järgi tähendab *kedagi/midagi järele tegema, matkima, imiteerima* (EKSS). Matkimine on pärimusmuusika õpingute juures oluline ja märgiline tegevus, millele pärimusmuusika mõistmine, analüüs ning taasesitamine suuresti tugineb. Traditsiooniline muusikakultuur erineb suuresti meile tuttavast muusikast, mistõttu nõuab selle õppimine teistsugust lähenemist. Sotsiaalsete ja ühiskondlike muutuste tõttu katkes Eestis säärase musitseerimise traditsioon ligi saja aasta eest, sel põhjusel ei jää pärimusmuusikahuvilistel muud üle, kui kuulata arhiivisalvestusi, püüda aimata, kuidas pillimängija mõtles ning tema stiili matkida, et enda mängustiili traditsioonile lähemale tuua.

Jäljendamise protsessis olen esmalt püüdnud tabada loo meloodiat ja tunnetust (arhiivi)salvestustega koos mängides. Seejärel lood noodistanud või kasutanud oma õppejõu Cätlin Mägi noodistusi (vt Lisa 1), et teadvustada seal olevaid detaile, ning viimaks harjutanud nüansirohkemat mängu koos salvestusega ja iseseisvalt.

Kuna pillimängijat ei ole võimalik mängimas näha ning üldiselt puuduvad ka igasugused selgitused palade kohta, on säärane lugude jäljendamine suuresti konstruktsioon. Omaette rolli mängib salvestuste kvaliteet, mis mõjutab kuulaja arusaama loost. Kontserdi repertuaaris on näiteks „Kassari“ selline lugu, millest osa on teadlikult konstrueeritud arhiivisalvestuse viletsa kvaliteedi tõttu.

Nõnda on pärimusmuusika õpingud sarnanenud minu jaoks detektiivitööga, kus oma osa on olnud n.-ö. „jälgede ajamisel“. Pillimängijaid jäljendades olen püüdnud asetada kõrvale enda, mõelda ja tunnetada end pillimängijaks, keda salvestuselt kuulan, ning astuda tema jälgedes. Kuna mul ei ole aga võimalik oma nahast välja pugeda, saavad jäljendamise katsetused lõiguks minu enda muusikalises tees, jäljendused jätavad oma jälje minu mängustiili. Otseselt jäljendamisele viitavad kontserdil arhiivisalvestused, mis raamivad kontserdi mõtteliseks tervikuks. Samuti võimaldab salvestuste kasutamine tuua korraga lavale algmaterjali ning tänapäevase tõlgenduse. Seetõttu ongi kontserdi pealkiri kaheti mõistetav, kus mõlemad mõisted on olulised, kuid minu jaoks jääb kaalukamaks sõnaks *jäljed*.

Lugusid järjekorda seades püüdsin leida seoseid ja tekitada mingit läbivat joont, mis põhjendaks minu enda jaoks lugude järjekorda. Lõpuks leidsin seose „Saajaloo“ ning norra *springleik*'i „Hyljarlivi“ vahel, mis mõlemad on mingil määral seotud pulmatemaatikaga. Nõnda saigi minu kontserdi lugude järjekorras ja ka seadete puhul oluliseks märksõnaks *pulm*. Oma kava ehitamisel mõtlesin pulmale oma ja võõra, maise ja ebamaise vahel, kus eesti lood on minu jaoks tuttavad, maised, *oma* ning norra *springleik*'id tähistavad ebamaist ja *võõrast*. Kuna pulmades oli tavaks, et peigmehe ja pruudi perekonnad laulavad kordamööda, sai minu jaoks põhjendatuks ka eesti ja norra lugude kordamööda esitamine. Lugude järjekord, esitajad ja allikad on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. **Kontserdi kava**

Lugu	Allikas/viide	Esitajad/instrumendid
Saajalood	Õpitud arhiivisalvestuste järgi: ERA, Fon 500 b < Kuusalu khk, Kolga v – R. Põldmäe (1937) < Anna Paalberg (62 a.)	arhiivisalvestus, Ulvi Võsa (torupill)
	ERA, Pl. 13 A1 < Kuusalu khk, Kolga v, Leesi k – H. Tampere (1936) < Jakob Kilström (72 a.)	
Hyljarliv	Õpitud Sten Källmani ja salvestuse järgi: Hans Brimi. Hyljarhildring 1987 < Heilost	Ulvi Võsa (saksofon), Tõnis Kirsipu (löökpillid)
Ingliskad ja Kassari	Õpitud arhiivisalvestuste järgi: ERA, Fon. 122 d < Kuusalu khk, Kolga v – A. O. Väisänen (1913) < Jakob Ratsov (82 a.)	Ulvi Võsa (torupill)
	ERA, Fon. 126 c < Kuusalu khk, Kolga v, Virve k – A. O. Väisänen (1913) < Tõnu Eslon (74 a.)	
Tussgubben	Õpitud Sten Källmani ja salvestuse järgi: Blå September. Aslak Opsahl Brimi & Hans W. Brimi 2013 < Talik	Ulvi Võsa (saksofon), Maris Pihlap (viul)
Parmupilli labajalad	Õpitud arhiivisalvestuste järgi: ERA, Fon. A 22 d < Tallinn < Jõelähtme khk – C. Kreek (1922) < Peeter Vekmann (52 a.)	Ulvi Võsa (parmupill)
	ERA, Fon. A 22 b < Tallinn < Jõelähtme khk – C. Kreek (1922) < Peeter Vekmann (52 a.)	
Klåvåheilagt	Õpitud Sten Källmani ja salvestuse järgi: Hans Brimi. Hyljarhildring 1987 < Heilost	Ulvi Võsa (saksofon), Maris Pihap (viul), Chris Farnaby (kitarr), Tõnis Kirsipu (löökpillid)
Torupilli labajalad	Õpitud arhiivisalvestuste järgi: ERA, Fon. A 19 a < Emmaste khk, Muda k, Männiku t – C. Kreek, A. Lareda, J. Muda (1921) < Juhan Maaker (snd. 1845 a.)	arhiivisalvestus, Ulvi Võsa (torupill)
	ERA, Fon. A 9 b < Emmaste khk, Muda k, Männiku t – C. Kreek, A. Lareda, J. Muda (1921) < Juhan Maaker (snd. 1845 a.)	

2.1. Saajalood

Kontsert algab 1937. aasta arhiivisalvestusega, kus Kuusalu laulik Anna Paalberg laulab „Saajaloo“ ning mina jätkan sama meloodiaga torupillil. Selle pala puhul on tegu lututusega, mis imiteerib lauldes oletatavasti torupillimängu. Arhiivisalvestuse algne kvaliteet on vilets, mistõttu palusin muusikatehnoloog Riho Luhteril vähendada salvestusel müra ning tuua rohkem esile meloodiat. Kuigi ka lõpptulemus ei ole ideaalne, otsustasin salvestust siiski kasutada, kuna tahan endaga lavale tuua traditsioonilised muusikud, kelle järgi ma õppinud olen. Samuti on arhiivisalvestustel omaette esteetika ja võlu, mida suure tõenäosusega oskab väärtustada justnimelt Viljandi Pärimusmuusika Aida publik.

Lauliku Anna Paalbergi salvestust kasutan meeleolu loomiseks. Lisaks sellele on salvestuse kasutamisel ka pragmaatiline eesmärk, nimelt annab see mulle aega kontserti sisse elamiseks ja laval olemisega harjumiseks.

Lugu sobib piirkonna, teema ja meloodia poolest hästi kokku järgmise palaga, milleks on samuti Kuusalust pärit torupillimängija Jakob Kilströmi „Saajalugu“. Mängin need kaks lugu järjest.

Sõna *saaja* võib pulmasõnastiku järgi tõlgendada mitut moodi, see võib tähendada pulma ja pulmapidu üldiselt, samuti võib *saaja* olla ka pulmaliste üldnimetus. Tõenäoliselt oli mõiste algselt seotud rohkem peigmehepoolse pulmarahvaga (Tedre 1999). Talurahva mitmepäevases pulmatalituses nimetati esimest päeva *saajapäevaks*, mil peigmehe pulmaliste esindus tõi saajasõiduga pruudi peigmehe koju (Tampere 1975: 188). Kuusalu pulmade puhul oli pulmapilliks torupill, mis hiljem asendus viiuli ja lõõtsaga. Torupillimängija oli üks tegelane saajarahva seast, st peigmehe poolse pulmarahva hulgast, seega oli torupillil pulmakombestik oluline roll (H IV 6:35). Torupilli mängiti traditsiooniliste pulmatantsude saateks, samuti ka protsessioonide juures, sealhulgas saajasõidul (Tampere 1975: 22). Lisaks saajasõidule kõlas pillimäng veel pruudi toomisel söögilaua taha, supikatla tuppa toomisel ning pruudi linutama viimisel ja toomisel. Kõikide sääraste pilli saatel liikumiste juures olevat mängitud ühte lugu, mida nimetati kas *Saajalooks(lauluks)*, *Pruudilooks* või *Pulmamarsiks*. Harvemini on lugu nimetatud ka *Tee käimise looks*, mis viitab otseselt loo funktsioonile pulmas. (Kont-Rahtola 2003: 97) Tõsiasi, et *Saajalugu* saatis kõiki käimise-toomise-viimise tegevusi, põhjendab Jakob Kilströmi mängitud „Saajaloo“ variantide suhteliselt aeglast tempot. Samas olevat torupillimängija enda sõnul *Saajalaulude* järgi pulmades ka tantsitud (Sildoja 2014: 166).

Torupillimängija Jakob Kilströmi lugu on salvestatud kolm korda: 1913., 1932. ja 1936. aastal. Valisin oma esituse aluseks 1936. aasta salvestuse, mis on kõige pikem ning selgem, lisaks võtsin meloodiakäike ka varasematest salvestustest. Pillimees varieeris loo vormiga, mistõttu jätan ka mina vormi vabaks. „Saajaloos“ on kindlad motiivid, mis loo arenedes aina vabamalt omavahel vahetuvad ja varieeruvad. Eriti omapäraseks teeb loo IV astme burdoon, mida ka mina kasutan. Kilströmi „Saajalugu“ kõlab minu jaoks pidulikult, mistõttu sobib see hästi kontserdi avalooks.

2.2. Hyljarliv

Järgmisena kõlab Norrast pärit *springleik* „Hyljarlivi“ Hans W. Brimi järgi. Viiulimängija Hans W. Brimi (1917–1998) elas mägises Opplandi maakonnas Norras. Brimi oli elukutselt talumees, kuid oma pillimänguuskuse ja tema loodud muusika tõttu tuntakse teda 20. sajandi norra ühe mõjukaima rahvamuusikuna. Lisaks oma piirkonna rahvamuusika heale tundmisele ja mängimisele, lõi Brimi ka ise muusikat, saades inspiratsiooni norra müütidest, folkloorist, uskumustest ja oma kodukoha loodusest. (Brimi, Aslak O. 2003: 6–10) Loo „Hyljarliv“ olevat Brimi loonud inspireerituna haldjarahvast, kes varahommikuses valguses tantsivad (Brimi, Aslak O. 2003: 38).

Tegu on *springleik*'iga, mis on $\frac{3}{4}$ taktimõõdus norra rahvatants. *Springleik* kuulub polskatüüpi skandinaavia rahvatantsude hulka, mille nimetused varieeruvad regiooniti ning kuhu kuuluvad ka veel *pols* ja *springar*. (Tracie 1997) *Springleik*'id on iseloomulikud Gubrandsdali oru piirkonnale Opplandi maakonnas, kust ka Hans W. Brimi pärit oli.

Hans W. Brimi oli tugev traditsioonitundja, kes õppis muusikat oma kodukandi pillimängijatelt, mistõttu on tema pillimängus kuulda vana mängustiili. Tema lood on meloodilised ja lüürilised, pillimehe stiilile on iseloomulik eriline ebamäärane tonaalsus. (Brimi, Aslak O. 2003: 6–10) Brimi lugude mängimisel saksofonil olen püüdnud tabada mängija tunnetust ja lüürilist mängustiili, kuid kuna tonaalsuse jäljendamine on saksofonil oluliselt keerulisem, olen jätnud selle aspekti kõrvale.

„Hyljarliv“ vastandub täielikult eelkuuldud saajalugudele: see on minoorne, põhjamaise rütmikaga ning tumeda helimaailmaga. Mängin lugu koos löökpillimängija Tõnis Kirsipuga ning seade puhul lähtusin saksofoni ja löökpillide omapärasest veidi toorest

kooskõlast. Seade tuumaks on mängimine rütmi ja dünaamikaga, mistõttu on eriti oluline muusikute omavaheline suhtlus.

Lugu kujutab kavas minu jaoks kohtumist teise pulmarahvaga, selle *võõraga*, kes on meie jaoks veidi eriskummaline.

2.3. Ingliskad ja Kassari

Jätkan Kuusalust pärit lugudega: Jakob Ratsovi „Ingliska“ ning Tõnu Esloni mängitud „Ingliska“ ja „Kassari“. Mõlema pillimehe puhul võlub mind nende hoogne ning virtuoosne mängustiil.

„Ingliska“ oli Kuusalu piirkonnas laialt levinud tants, mida tantsiti ka pulmades (ERA II 114: 272). Ratsovi ja Esloni poolt mängitud „Ingliskad“ erinevad aga täiesti teistest selle tantsuloo salvestustest (nt torupillimängija Kilströmi või Kuusalu viiulimängijate versioonidest) ning neid meloodiad ja vorme on keeruline kokku viia tantsu kirjeldustega. Seetõttu on jäänud siiani saladuseks, kuidas nende „Ingliska“ torupilliversioonide järgi tantsiti. Kuna tegu on kindla vormiga kontratantsuga, järgin oma mängus salvestustel kuulnud vormi.

Lisaks „Ingliskadele“ mängin ka „Kassari“, mille Tõnu Eslon oma „Ingliska“ järele mängis ning mis minu arvates sinna ka hästi sobib. „Kassarist“ on kaks salvestust: Jakob Ratsovi ja Tõnu Esloni oma, mõlemad salvestatud 1913. aastal. Kuna Esloni salvestus on halva kvaliteediga, pidin osa loost n.-ö. „konstrueerima“, seega salvestuses puuduva osa asemele mängin sellise meloodiakäigu, mis selles loos minu arvates loogiline oleks. Loo viimane, „konstrueeritud“ osa on ebatavalise pikkusega, mille jaoks võib leida põhjenduse tantsukirjeldusest. Nimelt sarnaneb loo meloodia Kuusalus üleskirjutatud tantsu „Kassarikku“ meloodiaga (Tampere 1975: 131), mille juures on välja toodud ka tantsukirjeldus. Kirjeldusest selgub, et tantsu võib tantsida vaba arv paare ning loo viimases osas hakkab üks tantsija kättelema vastupäeva, kuni saab ringi käidud (Torop 1995 :40). Seega sõltub loo viimase osa pikkus tantsijate arvust ning võibki olla harjumatu pikkusega. Sellest tulenevalt jätan ka mina endale vabaduse loo viimase osa pikkusega improviseerida.

Lood on tempokad ja rõõmsakõlalised, mistõttu sümboliseerivad need kontserdikavas minu jaoks möödunud aegade pulmatralli. Kui eelnevalt mängitud *springleik* kõlab meie jaoks

oma laadi ja rütmika tõttu võõrapäraselt, pakuvad „Ingliskad“ ja „Kassari“ jälle äratundmisrõõmu tuttava tunnetuse ja heliga.

2.4. Tussgubben

„Tussgubben“ on samuti norra viulimängija Hans W. Brimi loodud *springleik*. Sõna *gubben* tähendab norra keeles *vanameest* või *taati* ning *tussgubben*’iks nimetas viulimängija iseennast. Kontserdi kavas on see kõige tundelisem lugu, mis sümboliseerib pulmade mõningast melanhoolsust. Tegu on viulilooga, mistõttu soovisin selle loo seadmise puhul sopransaksofoni kõrval kuulda viuli kõla, seega mängin lugu koos esimese kursuse viulimängija Maris Pihlapiga. Selle loo seade puhul lähtusin heakõlalisusest, kuid püüdsin ka leida saksofonile erinevaid rolle, milleks on näiteks teise hääle ja saatepartii mängimine.

2.5. Parmupilli labajalad

Viimasel ajal olen tegelenud oma mänguuskuse arendamisega parmupillil, mistõttu tahtsin kontserdil ka sellel pillil mängida. Valisin mängimiseks kaks Jõelähtmelt pärit parmupillimängija Peeter Vekmani mängitud labajalga, mille meloodiate ja vormiosadega varieerin üsna vabalt. Kuna parmupill oli täiesti arvestatav tantsupill (Jaago 2011: 29, 32, 35), otsustasin ka kontserdil seda tantsuks mängida. Labajalga palusin tantsima pärimusmuusika üliõpilased Maarika Markuse ja Martin Villi, kelle tantsuoskusest väga lugu pean. Samuti soovin kasutada tantsijate samme rütmipillina, mis lugu elavamaks muudab. Tantsijate sammude eesmärk on muuhulgas ka lugude vahelise pausi täitmine.

2.6. Klåvåheilagt

Kava eelviimane lugu on jällegi Norrast pärit *springleik*. Tegu on hoogsa tantsulooga Hans W. Brimilt, mis on kava kõige jõulisem pala. Siin loos saavad kokku teistes lugudes mänginud muusikud ning lisandub Chris Farnaby kitarril.

Võrreldes eesti lugudega, olen norra muusika interpreteerimisse ja seadmisel suhtunud vabamalt. Kuna tunnen traditsiooni vaid põgusalt, olen *springleik*’ide seadmisel lähtunud eelkõige sisemisest intuitsioonist ning meeldivate kõlapiltide otsingutest. Siiski olen meloodias ja tunnetuses püüdnud jäljendanud Hans W. Brimit ennast. „Klåvåheilagti“

seadmise puhul lähtusin meloodia pidevast jätkumisest, kus saksofoni ja viiuli rolliks on viisi ja teiste häälte mängimine, löökpillid ja kitarr loovad viisi ümber toetava tausta, mis annab meloodiale erinevaid varjundeid.

2.7. Torupilli labajalad

Viimaseks kõlavad Emmastest pärit torupillimängija Juhan Maakeri (Torupilli-Juss) mängitud labajalad number 36 ja 7. Kuna Torupilli-Jussi muusikat mängitakse viimasel ajal tihti, püüdsin leida lugusid, mida ei ole väga palju mängitud.

Maakeri lood on tehniliselt nõudlikud ning oma motiivilise vormi tõttu on neid ka keeruline meelde jätta. Sestap olen tihti harjutanud arhiivisalvestustega, mille jaoks olen programmis *Audacity* muutunud salvestise helikõrgust ning vajadusel ka tempot. Kuna sellise tegevuse kaudu olen n.-ö. mänginud koos Torupilli-Jussiga, soovisin seda teha ka kontserdil. Arvan, et on põnev kuulda, kuidas lugu algselt kõlas ning kuidas tänapäevane mängija seda tõlgendab. Samuti on salvestuse rolliks täita paus eelneva loo ja labajalgade vahel ning anda mulle aega hingamiseks ja pilli vahetamiseks.

Arhiivisalvestuse kõla toob kuulaja taas meile tuttavamasse eesti pärimusmuusika maailma. Salvestus loob seose kontserdi algusega, kus kõlas samuti arhiivisalvestus, ning lõpetab kontserdi järjekordse vaatega minevikku.

3. Kontserdi korraldus

Minu lõpukontsert toimub 23. mail kell 18.00 Pärimusmuusika Aida väikeses saalis.

3.1. Kaasmuusikud ja proovid

Kontserdi planeerimisel lähtusin juhistest, mille järgi peab kontserdil kõlama kindlasti soolomäng, aga võib olla ka ansamblimängu. Soovisin kindlasti mängida kellegagi koos, seega asusin mõtlema instrumentidele, mida mingis loos kuulda soovin: löökpillid, viiul ja kitarr. Seejärel kaasasin muusikud, kes neid pille mängivad ning kellele pärimusmuusika stiil tuttav on. Nõnda sattusin mängima muusikutega, kelle mängustiil on mulle sümpaatne, kuid kellega koos ma varem tihedamini mänginud ei olnud. See tingis aga olukorra, kus lisaks seade loomisele ja õppimisele kulus aega ka teineteise mängustiiliga harjumiseks. Kuna puhkpillimängija üheks suurimaks väljakutseks on teiste pillidega häälestumine, nõuab see uute muusikutega mängimisel erilist tähelepanu ja lisa-aega. Seetõttu harjutasin alguses kaasmuusikutega ühekaupa meloodiate mängimist ning hiljem harjutasime ansamblina.

Seadete puhul oli mul visioon, mida kuulda soovin, kuid lood seadsime siiski proovides üheskoos. Kontserdil kõlavate lugude vahel on vaid üks vahetekst, mistõttu on seadmisel arvestatud ka lugude üleminekutega. Lugude kohta saab publik lugeda kavalehest (vt Lisa 3), mille kujundas kunstnik Katrin Treimann.

3.2. Lavapaigutus

Lavapaigutus on erinev kõikide nende lugude puhul, mida mängin koos teiste muusikutega (vt Lisa 2). Kuna lood on sujuvate üleminekutega, istuvad kaasmuusikud lava lähedal, et vajalikul hetkel lavale tulla. Publiku toolid on asetatud poolkaarde nõnda, et tantsijatele jääb ruumi lava ja publiku vahele.

3.3. Kontserdi helindamine

Kontsert toimub väikeses saalis ning mängin üsna valjusid pille, mistõttu ei ole kontserti helindamine otseselt vajalik. Kuna mängin aga ühe loo tunduvalt vaiksema pilli,

parmupilliga, otsustasin siiski võimenduse kasuks. Lisaks sellele soovin kasutada arhiivisalvestusi, mistõttu ei saa ma teha kontserti akustiliselt. Arhiivisalvestuste puhul mängin salvestuste peale torupilli, mistõttu vajan monitori, et salvestusi oma pillist väljemini kuulda. Kontserti helindab pärimusmuusika üliõpilane Mari Meentalo.

3.4. Kontserdi plakat ja valgustus

Kontserdi plakatil (vt Lisa 4) on kujutatud torupillimängija Jaagup Kilström (MUIS). Valisin foto just sellest mängijast, kuna mängin Kilströmi lugu ning see on ka omamoodi austusavaldus kõikide rahvapillimängijate ja -lauljate vastu, tänu kellele on mul võimalus pärimusmuusikat paremini mõista. Plakati värvid on seotud kontserdi kontseptsiooni ja valgustusega. Nimelt kasutan kontserdil tuhmi sinakat valgust, mis sümboliseerib ebamäärasust, üleminekuaega öölt päevale ja vastupidi. Kuna lugusid seob mõtteliselt pulm maise ja ebamaise vahel, võib midagi säärast toimuda vaid tundlikel üleminekuperioodidel, nagu seda on koit või videvik. Seetõttu on plakatil valdavaks tooniks sinine. Plakati kujundas Katrin Treimann, valgustab Pärimusmuusika Aida valgustehnik Siim Saarsen.

Kokkuvõte

Loov-praktilise lõputöö kirjaliku osa eesmärgiks oli anda ülevaade minu lõpukontserdi „JÄLJE(N)D“ kontseptsioonist ja repertuaarist.

Pärimusmuusika õppimise puhul on minu jaoks olnud oluline märksõna jäljendamine. Püüdes imiteerida möödunud aegade muusikute mängu, jääb paratamatult sellest oma jälg ka minu mängustiili ja tunnetusse. Nõnda on minu kontserdil kõlavate lugude ühiseks jooneks tõsiasi, et mina olen üritanud kõikide nende lugude mängijaid jäljendada ning tulemuseks on mängustiil, mis on loodetavasti mõjutatud minu eeskujudest pärimusmuusikas.

Kontserdi repertuaaris on lood Eestist ja Norrast, mida mängin torupillil, sopransaksofonil ja parmupillil. Kõlapildi avardamiseks olen lugude esitamisse kaasanud löökpillid, viiuli ja kitarr.

Töö esimeses osas kirjeldan oma õpikogemust Viljandi Kultuuriakadeemias pärimusmuusika erialal ning vahetusaastat Göteborgi Teatri- ja Muusikaakadeemias maailmamuusika erialal. Teine peatükk keskendub kontseptsiooni avamisele ja kontserdi lugude tutvustamisele. Viimane, kolmas peatükk, käsitleb põgusalt kontserdi korralduslikku poolt, kus kirjeldan kontserdi muusikalist ettevalmistust, helindamise põhimõtteid, põhjendan muusikute ja publiku asetust ning avan kontserdi plakati ja valgustuse tagapõhja.

Kasutatud kirjandus

Brimi, Aslak, Opsahl 2003. Bergtikjin Fele. 47 slåttar av Hans W. Brimi. Nordfjord: inMedia.

EKSS = Eesti keele seletav sõnaraamat; <http://www.eki.ee/dict/ekss/>.

H = Jakob Hurda rahvaluulekogu; <http://kivike.kirmus.ee/>.

Jaago, Cätlin 2011. Eesti parmupill: ajalugu ja mänguõpetus. Tartu: Ecoprint.

Kont-Rahtola, Anneli 2011. Tantsud ja tantsumuusika Kuusalu rannas.– Mäetagused, nr 49, lk 93–114; <https://www.folklore.ee/tagused/nr49/>. (14.05.2017)

MUIS = Eesti Muuseumide Veebivärv;

<http://muis.ee/museaalview/1673283;jsessionid=59377FE1EFF5C1505E7F4ACC322365AE>. (14.05.2017)

Sildoja, Krista 2014. Äratismäng uinuvale rahvamuusikale. August Pulsti mälestusi. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda.

Tampere, Herbert 1975. Eesti rahvapillid ja rahvatantsud. Tallinn: Eesti Raamat.

Tedre, Ülo 1999. Pulmasõnastik III; <https://www.folklore.ee/tagused/nr10/pulm.htm>. (14.05.2017)

Torop, Kristjan 1995. Kontratantsud. Tallinn: Eesti Keele Instituut.

Tracie, Gordon, E. 1997. Skandinavian Dance Terms ;

http://www.folkdancing.com/Pages/skandia/appx_b.htm. (14.05.2017)

Lisad

Lisa 1 Lugude noodistused

Saajalugu

Anna Paalberg
(laul, imitatsioon)
Kuusalu

Lal-la lal-la lul-la lu-u-la le la lu-u-la le-la-lul-la lul-la lul-la lul-la lul-lul tu-le tu-le rut-tu lau - da

tai tai tai tai tai tu-le lul-la tai tai ta - la-la la - la - la - la lal-la-la la - la la - la lal-la-la la - la

tai-tai tai-tai lai-lai la-i-lai lai-lai la-i-la la-la-lal-la lul-la lul-la lul-la lul-lul tai-tai tai ta-i la - laa

tui-tai tui-tai tui la-la lul-la lul-lal lul-la-la la - la la - la lal-la-la la - la la - la lal-la-la la - la

ERA, Fon 500 b < Kuusalu khk, Kolga – R. Põldmäe (1937) < Anna Paalberg (62 a.) Noodist. C. Mägi

Saajalugu

Jakob Kilström
torupill

5

9

14

18

22

27

31

35

39

ERA, Pl. 13 A1 < Kuusalu khk, Kolga v, Leesi k - H. Tampere (1936) < Jakob Kilstrom (72 a.) Noodistus: Ulvi Vösa

Hyljarliv

Hans W. Brimi

Noodistus: Brimi Aslak Opsahl 2003. Bergtikjín Fele: 47 sláttar av Hans W. Brimi. Nordfjord: inMedia, lk 38.
Muutnud ja tšiiendanud Ulvi Vösa

Ingliska

Jakob Ratsov
torupill

VORM:

A
A lõpuga
A lõpuga
Vaheosa B
Vaheosa B1

A
A lõpuga
Vaheosa B1

ERA, Fon. 122 d < Kuusalu khk, Kolga v - A. O. Väisänen (1913) < Jakob Ratsov (82 a.) Noodistanud: Ulvi Võsa

Ingliska

Tõnu Eslon
torupill

3

3

5

3

3

9

ERA, Fon. 126 c < Kuusalu khk, Kolga v, Virve k - A. O. Väisänen (1913) < Tõnu Eslon (74 a.) Noodistanud: Ulvi Võsa

Kassari

Tõnu Eslon
torupill

1

5

9

12

15

19

23

29

33

ERA, Fon. 126 c < Kuusalu khk, Kolga v, Virve k, - A. O. Väisänen (1913) < Tõnu Eslon (74 a.) Noodistus: Ulvi Võsa

Tussgubben

Hans W. Brimi

6

11

15

Noodistus: Brimi, Aslak Opsahl 2003. Bergtikjín Fele: 47 sláttar av Hans W. Brimi. Nordfjord: inMedia, lk 44.
Muutnud ja täiendanud Ulvi Võsa.

Labajalg 2 (pealkiri teadmata)
Flatfoot Waltz 2 (title unknown)

Peeter Vekmann
Jõelähtme 1922

CD : 4

21

♩ = 70

A1

A2

B1

B2

Lõpetus

Vorm: 2 x (A1A2 B1B2)

Noodistus: Jaago, Cätlin 2011. Eesti parmupill: ajalugu ja mänguõpetus. Tartu: Ecoprint, lk 21.

Labajalg 1 (pealkiri teadmata)
Flatfoot Waltz 1 (title unknown)

Peeter Vekmann
Jõelähtme 1922

CD : 2

19

♩ = 70

A

B

Lõpetus

Vorm: AB AB AB AB (poolik / incomplete)

Noodistus: Jaago, Cätlin 2011. Eesti parmupill: ajalugu ja mänguõpetus. Tartu: Ecoprint, lk 19.

Kláváheilagt

Hans W. Brimi

6

10

15

Noodistus: Brimi, Aslak Opsahl 2003. Bergtikjín Fele: 47 sláttar av Hans W. Brimi. Nordfjord: inMedia, lk 58-59.
Muutnud ja tilíendanud Ulvi Vösa.

Torupilli Jussi lugu nr 36

Juhan Maaker
(torupill)
Emmaste

The musical score consists of ten staves of music. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/8. The music features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and several triplet markings (indicated by a '3' over a group of notes). The melody is primarily in the treble clef. The score concludes with a double bar line on the final staff.

ERA, Fon. A 19 a < Emmaste khk, Muda k, Männiku 1 – C. Kreek, A. Lareda, J. Muda 1921. a < Juhan Maaker (Torupilli Juhan (Juss)) snd. 1845 a. Noodist. C. Mägi

Torupilli Jussi lugu nr 7

The image displays a musical score for a piece titled "Torupilli Jussi lugu nr 7". The score is written on seven staves, each beginning with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a time signature of 3/4. The music is characterized by a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes, often grouped in pairs or fours. The melody is simple and folk-like, with a clear structure of phrases and a repeat sign at the end of the first staff. The overall style is that of a traditional Estonian folk tune.

ERA, Fon. A 9 b < Emmaste khk, Muda k, Männiku t – C. Kreek, A. Lareda, J. Muda 1921. a
< Juhan Maaker (Torupilli Juhan (Juss)) snd. 1845 a. Noodist. C. Mägi

Lisa 2 Lavaplaanid

„Saajalugu“/ „Ingliskad ja Kassari“/ „Parmupilli labajalad“/ „Torupilli labajalad“

TORUPILL/
PARMUPILL

„Hyljarliv“

LÖÖKPILLID

SAKSOFON

„Tussgubben“

VIIUL

SAKSOFON

„Klávåheilagt“

LÖÖKPILLID

VIIUL

SAKSOFON

KITARR

TARTU ÜLIKOOL
Viljandi kultuuriakadeemia

JÄLJE[N]D

ULVI VÕSA DIPLOMIKONSERT
23. MAIKELL 18.00
PÄRIMUSMUSIKA AIDA VÄIKESES SAALIS

TÖNIS KIRSIPU – löökpillid
MARIS PIHLAP – viiul
CHRIS FARNABY – kitarr
MAARIKA MARKUS ja MARTIN VILL – tants
MARI MEENTALO – hääli
SIIM SAARSEN – valgus

Pärilismuusika on minu jaoks nagu jälgede ajamine – keegi ei tea täpselt, kuidas muusika minevikus kõlas või kuidas pillimängijad muusikast mõtlesid. Nõnda on jäänud vaid mälestused, käsikirjad ja salvestused, mille põhjal võib üht-teist järeldada. Siinkohal tuleb mängu jäljendamine, mis aitab mul ehk mõeldud aegade muusikat paremini mõista. Säärane muusikaliste eeskujude jäljendamine jätab omakorda jälje minu mängu. Nõnda olen püüdnud põimida kokku iseenda ja traditsiooniliste pillimängijate tunnetuse ja mängustiili.

Tänan oma juhendajat Celia Rooset ning oma õpetajaid Cätlin Mägi, Juhani Suutsu, Marko Mägi ja Sten Käilmani. Suur tänu ka kõigile teistele, kes on mind abistanud!

Saajalood (Kuusalu)

„Saajalugusid“ lauldi ja mängiti vanasti pulmades, kus oluliseks tegelaseks oli torupillimängija. Lugu alustab 1937. aasta arhiivisalvestus, kus 62-aastane Kuusalu laulik Anna Paalberg laulab „Saajaloo“, teise meloodia mängin torupillimängija Jaagup Kiiiströmi järgi.

Hyljarliv (Oppland)

Tegu on Norrast pärit looga, mille autor on viiulimängija Hans W. Brimi. Brimi oli talupidaja ja pillimees, kelle looming oli mõjutatud oma kodukoha uskumustest, mütolookest ja loodusest. „Hyljarlivi“ jaoks sai pillimees inspiratsiooni varahommikuses valguses tantsivast haldjarahvast.

Ingliskad ja Kassari (Kuusalu)

Need tantsulood on õppinud torupillimängijate Jakob Ratsovi ja Tõnu Estioni järgi, kelle puhul smellen väga nende hoogsal ja virtuoosset pillimängu.

Tussgubben (Oppland)

Oma õpingute jooksul õppisin aasta Göteborgi Teatri- ja Muusikaakadeemias, kus minu õpetajaks oli saksofonist Sten Käilman, kes mängis palju norra rahvamuusikat. Eriti pakkusid talle huvi just viiulimängija Brimi lood, mida ta ka mulle õpetas ja mis mulle väga meeldima hakkasid. Seetõttu on ka see springleik Hans W. Brimi looming.

Parmupilli labajalad (Jõelähtme)

Kuigi parmupill on väike ja vaikne pill, kasutati seda vanasti vajadusel ka tantsuks mängimiseks. Üks osavamaid parmupillimängijaid oli Peeter Vekmann, kelle käes see pisike instrument lausa võlupilliks olivat muutunud. Vekmani järgi mängin kaks parmupilli labajalga.

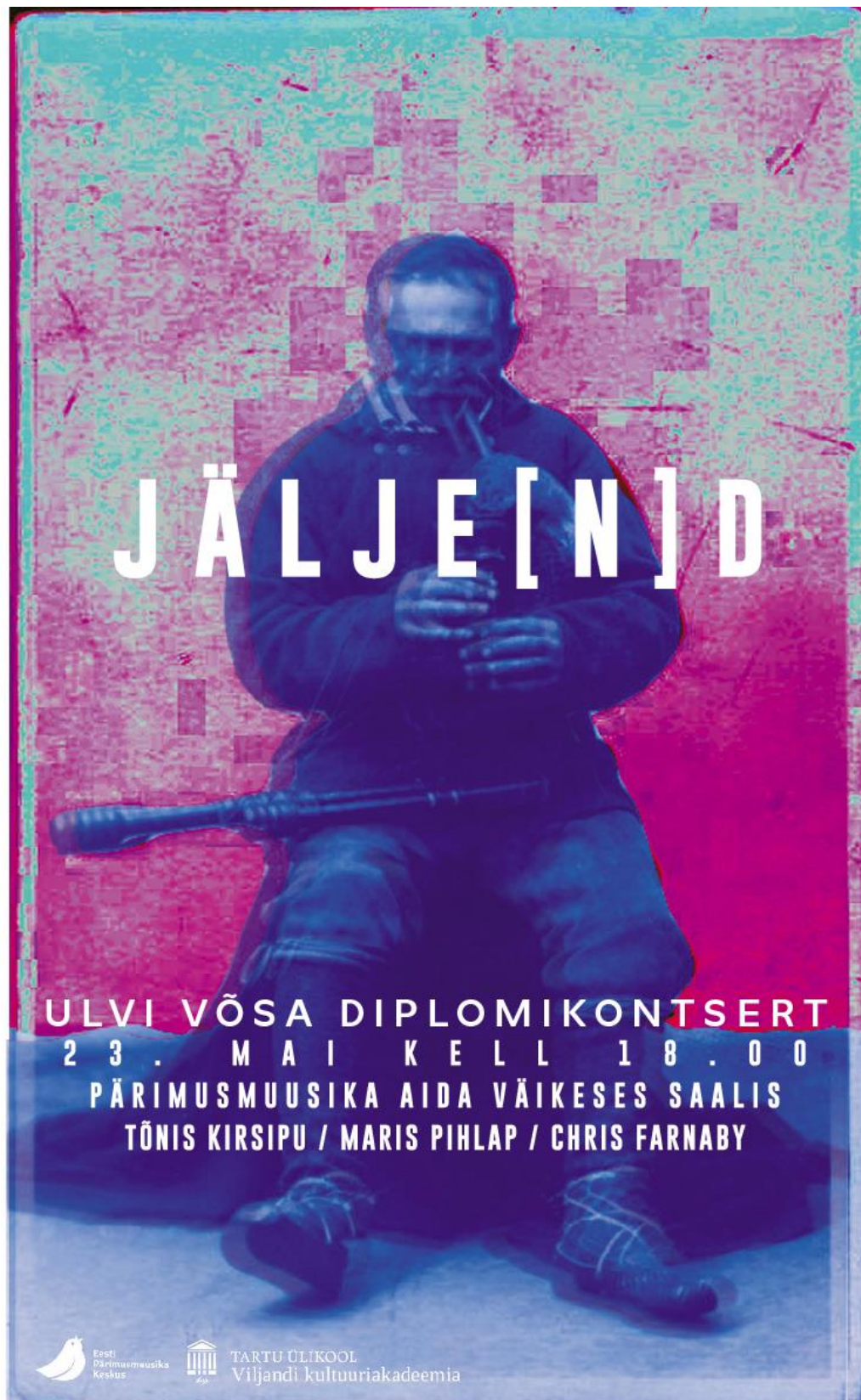
Kiävåheilagt (Oppland)

Ka see hoogne ja tumedakõlaline springleik on norra viiulimängija Hans W. Brimi sülest.

Torupilli labajalad (Emmaste)

Oma õpingute jooksul olen ehk kõige rohkem tegeleenud Hiiumaa torupillimängija Juhani Maakeri lugudega. Juhani Maaker oli tuntud üle Eesti oma virtuoosse mängustiili ja elava iseloomu poolest, nii et temast sai lausa kuulsus. 1921. aasta arhiivisalvestise kujul astub minuga lavale ka torupillikuningas ise.

Lisa 4 Kontserdi plakat

Autor: Katrin Treimann.

Summary

This paper is the theoretical part of my final concert in Estonian traditional music studies at Viljandi Culture Academy. The aim of the paper is to give an overview of the conception and repertoire of my final concert „*JÄLJE(N)D*“ („An imprint/ footprints“).

An important keyword for me in traditional music studies has been *imitation*. The attempt to imitate traditional musicians' playing styles has left an imprint on my way of playing music. The tunes of the concert are connected by the fact that I have tried to imitate the traditional playing style by listening the archive recordings, transcribing and playing with the recordings. The result of this kind of process is my own playing style that hopefully has been influenced by the traditional way of playing.

At the concert I will play tunes from Estonia and Norway. The reason for also playing Norwegian music is the fact that as an exchange student at The Academy of Music and Drama in Gothenburg I learned and played generally Norwegian tunes. My teacher Sten Källman mostly taught me tunes from one particular Norwegian violin player Hans W. Brimi. Therefore, I wanted to play those tunes at my concert. At the concert I will play the Estonian bagpipe (*torupill*), soprano saxophone and jew's harp (*parmupill*).

The first chapter of the theoretical part outlines my studies in traditional music. The second part explains the conception of the concert and gives an overview of the tunes. Lastly, the third chapter describes briefly the organisational aspect of the concert, i.e. musical preparation, sound, stage plot, light and concert poster.

My final concert will take place on the 23rd of May 2017 in the small concert hall at the Traditional Music Center in Viljandi. My fellow musicians at this concert are Tõnis Kirsipu on percussion, Maris Pihlap on violin and Chris Farnaby on guitar.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Ulvi Võsa (sünnikuupäev: 07.04.1990),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „JÄLJE(N)D“, mille juhendaja on Celia Roose,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, 18.05.2017